

„Vůbec tomu nerozumím“ aneb „KDU-ČSL a katolická církev“.

Hodně věcí na světě je mně nepochopitelných a mezi ně náleží i vztah a poměr církve katolické a křesťanské politické strany, jež v naší zemi je reprezentována KDU-ČSL. Odvolávám se proto na článek č. 907 Katechismu katolické církve a pokouším se zaujmout své stanovisko k těmto věcem:

Lidová strana v době komunistického režimu v naší zemi v letech 1948-1989: Jestliže komunistický režim v uvedené době prohlašoval, že za ním stojí celý národ a dokládal to výsledkem volebních čísel preference komunistického státu a vlády 97-98% a bylo-li této Lidové straně po roce 1989 vytýkána její kolaborace s komunistickým režimem, skutečnost je tato: Je pravdou, že v oné době v naší zemi kolaborovalo značné procento občanů, někdo více, někdo méně, ale Lidová strana kolaborovala spíše méně. Byla sice politickou stranou v rámci Národní fronty, což bylo tehdy jedině možné, ale nebyla členem socialistického bloku jako politická strana Národních socialistů ani nebyla součástí komunistické strany jako strana Sociálních demokratů, hlasovala vždy ve volbách sama za sebe a ve svém jménu a stala se také útočištěm těch občanů, kteří byli přemlouváni a nuceni na nátlak KSČ vstoupit do jejich strany a nekatolíci i katolíci tehdejší doby dávali přednost tomu odvolávat se při tomto tlaku ze strany KSČ, že již jsou v lidové straně a tedy i v Národní frontě. Tedy i tito noví členové Lidové strany dávali přednost menší kolaboraci před větší. Je legrační, že po listopadu 1989 ze strany Sociálních demokratů se stala „obětí“ komunistické zvěře a přece se podílela na komunistické praxi sama jako strana KSČ čili ve formě hlubší kolaborace s komunismem než strana Lidová. Nebyl jsem sice členem Lidové strany v oné době, ale znal jsem třeba tehdejší činnost Lidové strany v Novém Městě na Moravě. Ta uskutečňovala tradiční Lidovecký bál a některé další zábavná setkání a krom toho v rámci „osvěty“ realizovala několik ročních zájezdů a poutí do mariánských míst, spolu s knězem a s modlitbou růžence za cesty autobusem na cílové místo. I při dobré vůli nemohu tyto poutní zájezdy považovat za projevy a doklady kolaborace s komunistickým režimem. Je samozřejmé, že za těchto zájezdů se utužovalo přátelství členů „zájezdu“ a že ve skutečnosti šlo o hlubší „občanskou společnost“, po níž se dnes tak často zoufale volá. Tolik na okraj kolaborace Lidové strany s komunistickým režimem v době nesvobody.

KDU-ČSL v době po listopadu 1989: Polistopadové období v roce 1989 má podle mého názoru tyto charakteristické rysy: Jednak občané naší země si dali vnutit komunisty přijaté a propagované heslo: „Nejsme jako oni“, totiž jako komunisté z doby jejich režimu. Jestliže tehdejší komunisté páchali zločiny všeho druhu od nejnižších až po ty nejtěžší, my nebudeme jako oni a nebudeme je proto postihovat za jejich trestnou činnost. Jednak se po listopadu objevil tento vtíp: Bývalý člen zločinné StB se brání nařčení z „tajné spolupráce s StB slovy: „Já jsem přece nebyl žádný tajný spolupracovník StB, já jsem byl jejím členem!“. Odsuzovali jsme tajné spolupracovníky StB, aniž bychom jim prokázali trestnou činnost a KSČM z toho musela mít jistě upřímnou radost a veselost, že netrestáme protiprávné zlo a na pravém místě, a to na základě neprokázaného činu udavačství. Vymlouvali jsme se, že přece nikoho netrestáme, přestože jsme poškodili dobrou pověst kohokoli. Nikdy jsme se nevypořádali se zločiny komunistické éry, připustili jsme, že bývalí komunisté a jejich čelní představitelé z doby nesvobody se zmocnili podvodným způsobem státního a soukromého majetku, obohatili se a začali sami podnikat, přičemž rozkradli miliardové hodnoty. Za to odpovídáme ve větší či menší míře všichni, především i dnešní vysocí političtí činitelé. Církev sice bránila svůj oprávněný nárok na vrácení svého majetku, ale nevznesla dostatečně svůj hlas proti

obecnému rozkrádání, třebaže to bylo její povinností. Jako národ jsme pokládáni za bezbožné ateisty, mlčíme ke všem podvodům a zločinům, které jsou páčány „lege artis“ a s odvoláním na pluralitní demokracii. Krádeže, loupeže, vysoké úplatky a lži jsou na denním pořádku, a přitom všichni mlčíme, včetně církve, třebaže o stavu svého státu dobře víme a uskutečněné zlo trpíme. Naše tolerance s prokázaným zlem je očividná a jsme za to odpovědní sobě, národu a Bohu, my všichni, sice v různé míře, ale podle Božího a lidského práva.

Výpisy z pastorální konstituce „Gaudium et Spes“, encykliky Jana Pavla II. „Centesimus annus“, apoštolského listu Pavla VI., encykliky Jana XXIII. „Mater et Magistra“, „Katechismu Katolické církve“ a „Codexu Iuris Canonici“, které nám poslouží v dalším pokračování naší úvahy:

„Gaudium et Spes“, o církvi v dnešním světě, pastorální konstituce druhého vatikánského koncilu, vybízí laiky k angažovanosti ve veřejných věcech lidské společnosti těmito slovy: (43) „Světské povinnosti a činnosti jsou vlastně, i když ne výlučně, věci laiků. Když tedy oni jednají, ať jednotlivě nebo sdružení, jako občané světa, budou nejenom zachovávat zákony vlastní každému oboru, ale budou se snažit, aby získali na těchto polích skutečnou odbornost. Ochotně budou spolupracovat s lidmi, kteří jdou za stejnými cíli. Uznávajíce požadavky víry a obdařeni její silou, ať pohotově podávají, kde je toho zapotřebí, nové podnětné návrhy a provádějí je. Je to věc jejich svědomí vhodně už formovaného, aby se Boží zákon vepsal do života pozemské obce. Od kněží mají laici očekávat světlo a duchovní posilu. Ať se však nedomnívají, že jejich pastýři jsou vždycky takoví odborníci, že když vznikne nějaký nový problém, i obtížný, mají hned pohotově konkrétní řešení, anebo že právě to je jejich poslání; spíše oni sami, osvětlení křesťanskou moudrostí a uctivým zřetelem k rozhodnutím učitelského úřadu církve, ať na sebe vezmou svou odpovědnost... Laici, kteří se činně podílejí na celém životě církve, nejenže jsou povinni prodchnouti svět křesťanským duchem, ale jsou též povoláni k tomu, aby ve všem, i uprostřed lidské společnosti, byli Kristovými svědky.“ .. (74): „Je tedy zřejmé, že politické společenství a veřejná moc mají svůj základ v lidské přirozenosti, a proto patří k Bohem stanovenému řádu, i když bližší určení způsobu vlády a volba vládních činitelů je ponechána svobodné volbě občanů. Z toho také plyne, že výkon politické moci ve společenství jako takovém i ve státních institucích se musí vždycky provádět v mezích mravního řádu, k dosažení obecného blaha dynamicky chápaného a podle právního řádu, který je nebo bude řádně ustanoven. Tehdy jsou občané vázáni ve svědomí k poslušnosti. Z toho je též patrné, jakou odpovědnost, důstojnost a důležitost mají ti, kdo jsou na představených místech.“ (75): „Je to v úplné shodě s lidskou přirozeností, že existují právně politické struktury, které dávají všem občanům bez rozdílu stále lepší účinnou možnost svobodně a činně se podílet na stanovení právních základů politického společenství, na vedení veřejných záležitostí, na vymezení pole působnosti a cílů různých institucí a na volbě vládních činitelů. Ať tedy všichni občané jsou pamětliví toho, že mají právo a zároveň i povinnost užít svého volebního hlasu k podporování obecného blaha. Církev provází chválou a uznáním dílo těch, kteří se ve službě lidem věnují dobru veřejné věci a berou na sebe tíhu odpovědnosti z toho plynoucí.“ .. (76): „Je velmi důležité, a to zvláště v pluralistické společnosti, aby byl správný názor na vztahy mezi státem a církví, aby se jasně rozlišovalo, co jednotliví a sdružení křesťané, vedení křesťanským svědomím, dělají svým jménem jako občané, a co spolu se svými duchovními pastýři dělají jménem církve. Církev, která se vzhledem ke svému úkolu i pravomoci nemůže nijak směřovat se státem a neváže se k žádnému politickému systému, je zároveň znamením a záštitou přesažnosti lidské osoby. Stát a církev jsou ve své vlastní oblasti jeden na druhém nezávislí a autonomní. Obě společenství však slouží, i když z různého odůvodnění, osobnímu i společenskému povolání

člověka. Tuto službu pro dobro všech budou moci vykonávat tím účinněji, čím lépe budou obě pěstovat mezi sebou zdravou spolupráci, s přihlédnutím i k místním a dobovým okolnostem. Člověk není omezen jen na časný řád, ale – přesto, že žije v lidských dějinách – podržuje své povolání k věčnosti nedotčeno. A církev, mající svůj základ ve Vykupitelově lásce, přispívá k tomu, aby se uvnitř národa a mezi národy stále více rozmáhala spravedlnost a láska. Tím, že hlásá pravdu evangelia a osvěcuje svým učením a svědectvím věrných křesťanů všechny oblasti lidské činnosti, má v úctě a podporuje i politickou svobodu a odpovědnost občanů.“

Encykliky: „Centesimus annus“ Jana Pavla II.: Již encykliky „Rerum novarum“, „Laborem exercens“ a „Sollicitudo rei socialis“ se staví proti socialismu a liberalismu. Stejně negativně hodnotí tyto hospodářsko politické systémy encyklika „Centesimus annus“ z roku 1991, tedy co do doby svého vzniku novodobá a uvádí, že (13) „základní omyl socialismu je antropologické povahy. Socialismus považuje jednotlivce jen za nástroj a molekulu společenského organismu, takže jeho blaho je podřízeno fungování hospodářsko-společenského mechanismu: zároveň panuje názor, že právě tohoto blaha lze dosáhnout nezávisle na svobodném rozhodování jednotlivce a zcela bez jeho osobní a přímé odpovědnosti za dobro a zlo. Člověk je redukován na komplex společenských vztahů, ztrácí se pojem osoby jako samostatného subjektu morálního rozhodování, který právě tím vytváří společenský řád. Tento pomýlený pohled na osobu má za následek popírání práva na prostor pro uplatňování svobody a rovněž odmítání soukromého vlastnictví. Člověk, který nemá vůbec nic, co by mohl nazývat „svým vlastním“, ani žádnou možnost zajistit si obživu vlastním přičiněním, se stává plně závislým na společenských mechanismech a na těch, kdo je kontrolují. Je pro něj mimořádně těžké uvědomovat si svou lidskou důstojnost. Tak se však zatarasuje cesta k formování pravého lidského společenství.“ (46): Církev si váží systému demokracie, protože zajišťuje účast občanů na politickém rozhodování, zaručuje ovládaným možnost volit a kontrolovat své vlády a v případě nutnosti je pokojnou cestou vyměnit. Nemůže proto schvalovat vytváření úzkých vůdčích skupin, které si uzurpují moc na základě svých zvláštních zájmů nebo ideologických záměrů. Pravá demokracie je možná pouze v právním státě a na základě správného člověka... Dnes se objevuje sklon k tvrzení, že agnosticismus a skeptický relativismus jsou filosofií a základním postojem, jež odpovídají demokratickým politickým formám, a že všichni, kteří jsou přesvědčeni, že znají pravdu a trvají na ní, nejsou z demokratického hlediska důvěryhodní, protože neakceptují, že pravda je určována většinou, případně že kolísá podle rozdílné politické rovnováhy. V této souvislosti je třeba říci, že neexistuje-li žádná konečná pravda, která řídí politické jednání a dává mu orientaci, lze ideje a přesvědčení snadno zneužít pro mocenské účely. Jak dokazuje historie, demokracie bez hodnot se snadno mění v otevřenou nebo skrytou totalitu. ..Církev nezavírá oči ani před nebezpečím fanatismu a fundamentalismu těch, kteří se domnívají, že ve jménu pseudovědecké nebo pseudonáboženské ideologie mohou jiným vnutit svou představu o tom, co je pravdivé a dobré... Svoboda nabývá své plné hodnoty teprve přijetím pravdy. Církev respektuje *oprávněnou samostatnost demokratického řádu*.. (55): Křesťanská antropologie je ve skutečnosti kapitolou teologie a sociální nauka církve, která se ujímá člověka a stará se o něho a o jeho chování ve světě, patří „do oblasti teologie, zvláště teologie morální“. Kapitoly 44-62 dokládají, že pomoc a rada duchovní osoby je pro laiky angažované v práci veřejné nezbytná.

Apoštolský list Pavla VI. „Octogesima adveniens“ (31) uvádí: „Příliš často mají křesťané přitahování socialismem sklon ho v obecné rovině idealizovat: socialismus se pak stává vůlí k spravedlnosti, k solidaritě a k rovnosti. Kromě toho nechtějí nic vědět o donucovacích metodách v dějinách socialistických hnutí, která jsou nadále závislá na původních ideologiích. Mezi rozličnými variantami, v nichž se socialismus hlásá – velkodušné úsilí o nalezení

spravedlivější společnosti, historická hnutí s politickou organizací a politickým cílem, ideologie, která si osobuje nárok, že poskytuje úplný a naprosto samostatný pohled na člověka – je třeba rozlišovat, abychom se podle daných okolností správně rozhodli. Nicméně rozlišování nesmí směřovat k tomu, aby byly tyto varianty pokládány za úplně oddělené a nezávislé. Musí se jasně označit konkrétní pouto, které mezi nimi existuje pro jejich původ. Tento průhled křesťanům umožní, aby uvážili, jak stupeň angažování na této cestě je možný, aby zůstaly nedotčeny hodnoty jako svoboda, vědomí povinnosti a otevřenost pro duchovní věci, které jsou zárukou rozvoje člověka... (35): Na druhé straně jsme svědky takzvané ideologie liberální (liberalistické). Tento proud se uplatňuje buď ve jménu hospodářské účinnosti, nebo na obranu jednotlivce proti čím dál tím agresivnější nadvládě organizací, nebo proti totalitnímu státnímu násilí. Ovšemže se musí podporovat a podněcovat osobní iniciativa. Ale nejsou křesťané, kteří se dají touto cestou, naklonění idealizovat liberalismus jako hlasatele svobody? Chtěli by nový model liberalismu, způsobilejší pro současné podmínky. Snadno zapomínají, že filosofický liberalismus je přímo ve svém základu bludným učením o autonomii jednotlivce, pokud jde o jeho činnost, o jeho pohnutky, o uplatňování jeho svobody. To znamená, že liberální ideologie vyžaduje od křesťanů rovněž pečlivé posuzování. Při tomto novém náporu ideologií musí křesťan z pramenů své víry a učení církve čerpat zásady a vhodná měřítka pro své jednání, aby se nenechal zlákat a uvěznit v systému, jehož cíle a totalitní nároky by mohl objevit, až bude pozdě, kdyby je nerozeznal již v základech.“

Encyklika Jana XXIII. „Mater et Magistra“: (34): Mezi komunismem a křesťanstvím je zásadní a nepřekonatelný rozpor, pokračuje Pius XI. Avšak ani umírněná forma socialismu není pro katolíky zcela přijatelná. Především proto, že socialismus chápe společenské zřízení čistě pozemsky.

Katechismus Katolické církve: Laici: (907): “Křesťané mají právo, dokonce někdy i povinnost, podle svých znalostí, příslušnosti a postavení sdělit pastýřům církve své mínění o věcech týkajících se prospěchu církve, a při zachování neporušenosti víry a mravů a úcty vůči pastýřům, s ohledem na obecný prospěch a na důstojnost osob, mají právo s tímto míněním seznámit ostatní věřící”. (909): “Laici mají, i spojenými silami, ozdravovat světské instituce a životní podmínky, svádějí-li ke hříchu, aby to vše bylo v souladu s požadavky spravedlnosti a spíše prospívalo, než škodilo ctnostnému životu. Tato činnost naplní mravními hodnotami kulturu i lidská díla”. .. (912): Věřící se mají “naučit pečlivě rozlišovat práva a povinnosti, které jim patří pro jejich příslušnost k církvi, a ty, které jim přísluší jako členům lidské společnosti. Mají se snažit obojí uvést v soulad a být si přitom vědomi, že je má ve všech časných záležitostech vést křesťanské svědomí, protože žádná lidská činnost – ani světská – nemůže být vyňata z Boží vlády”.

Mravní život a učitelský úřad církve: (2032): Církev, „sloup a opora pravdy“ (1 Tim 3,15), „převzala od apoštolů Kristův slavnostní příkaz zvěstovat pravdu o spáse“: „Je úkolem církve „vždy a všude hlásat mravní zásady včetně těch, které se týkají společenského pořádku, a také posuzovat kteroukoli lidskou záležitost, pokud to vyžadují základní práva lidské osobnosti nebo spása duší“. (2246): K poslání církve patří „posuzovat z hlediska mravního i ty věci, které patří do oblasti politiky, vyžadují-li to základní práva lidské osoby nebo spása duší. Přitom bude používat všech prostředků, ale jen takových, které jsou v souladu s evangeliem a dobrem všech lidí v různých dobách a situacích.“

Codex Iuris Canonici: (can 227): Laici mají právo, aby jim byla přiznána v záležitostech pozemských zřízení ona svoboda, která přísluší všem občanům; při užití této svobody mají však dbát toho, aby jejich činnost byla naplněna duchem evangelia a řídila se předloženou

naukou církevního úřadu; přitom mají usilovat o to, aby v otázkách, které podléhají volnému názoru, nebylo jejich mínění považováno za nauku církve. (Can 228): Laici, kteří budou shledáni za vhodné, mohou být duchovními pastýři určení pro církevní úřady a úkoly, které budou moci chápat podle právních předpisů. Laici, kteří se vyznamenávají věděním, rozumností a názorem v přijatelné míře, mohou pomáhat pastýřům církve jako odborníci a poradci také v právních grémiích podle míry práva. (Can 231): Laici, kteří natrvalo či dočasně byli určení pro zvláštní služby církve, jsou povinni si osvojit žádoucí vzdělání k plnění svého úkolu a tuto úlohu plnit svědomitě, rychle a pečlivě.

Angažovanost laiků ve veřejných záležitostech: Dříve než přikročíme k úvaze o tomto uvedeném tématu, vyzknejme před závorku to, co náleží do obsahu tohoto tématu a co je jeho daností. Tak musíme vycházet z toho, že katolická církev se skládá ze dvou základních komponent, z církve institucionální zahrnující duchovenstvo a z laiků, tj. z prostých věřících členů církve. Z těchto dvou komponent každá má svá práva a své povinnosti. U obsahu pojmu „veřejných záležitostí“ shledáváme, že v průběhu existence lidstva docházelo a došlo k velkému rozšíření tohoto pojmu, to, co bylo obsahem myšlení a zájmů prvotních lidí, se rozrostlo do takové míry, že dříve obecná věc v modernější době dostala se do „ranku“ věcí obecného zájmu a dokonce věcí politických. Vezměme např. že v obci občané uvažují o tom, zda za daného stavu finančních možností a potřeb mají vybudovat v obci vodovod anebo obec elektrifikovat. Obojí v současnosti nelze realizovat. Uvažují o tom a posléze se tato otázka dostává do místní politiky, kdy se má rozhodnout na základě většiny, čemu dát přednost. Občané obce se tomuto řešení a rozhodnutí nevyhnou a stávají se tak občany politicky angažovanými a relevantními.

Další daností je okolnost, že lidský jedinec jako věřící člověk, ať je jen pouhým laikem nebo duchovní osobou, je ve státě eo ipso současně politickým občanem, který má svá práva a povinnosti a věřícím člověkem. Nebude-li plnit své občanské povinnosti, bude odsouzen soudem a soud také jedině může jej zbavit občanských práv. Zřekne-li se tento věřící občan svých občanských a politických práv, stane se to na úkor jeho statutu občana, stává se tím méně občanem. Stejně jako se nemůže zřici beztretně svých právních povinností, nemůže se ani zřici svých občanských práv, neboť i tato práva mohou být přímo spojena s povinností. Občan nemůže odmítnout svou účast na volbách: buď jsou volby státem přikázané a povinné a jeho neúčast bude postížena státem, anebo takový věřící občan jedná v rozporu s principem „obecného blaha a dobra“, takže jeho neúčast na volbách odporuje morálce. Občan má povinnost jednat v souladu s obecným dobrem. (Nedávno jsem toto tvrdil katolickému knězi, který prohlásil, že nepůjde k volbám, neboť jednak je to zbytečné, jednak nemá a neví koho volit). Jestliže se zřikáme svých práv a povinností občana, pak mají pravdu ateisté a nevěřící, když tvrdí, že nejsme plně odpovědnými lidmi a zdůrazňujeme jen svou touhu po posmrtném životě.

Další daností je pojem „občanské společnosti“, který se opírá o obecně přijaté právní principy a svobody občanské svobody: *právo shromažďovací a právo sdružovací*. Tato práva opřena o ústavu státu jakožto nejvyšší právní podklad a řád závazný pro všechny jsou nejen nejvyšší právní normou ve státě, ale i uznávanou mravní normou. Tyto principy jsou obecnými pravidly, institucionální církev je plně uznává a má zájem jen na konkrétním obsahu těchto práv. Po tomto krátkém exkurzu se vraťme zpět k našemu tématu, jímž je pastorální konstituce druhého vatikánského koncilu „Gaudium et Spes“, požadovaná angažovanost laiků ve veřejných záležitostech. Tato skutečnost nás vede k otázce, proč se institucionální církev rozhodla k tomuto řešení. Při hledání odpovědi na tuto otázku se nacházíme v oblasti hypotetické a spekulativní. Předem ji musela vésti k rozhodnutí *nezbytnost* nějakého takového řešení, a to z hlediska obecného dobra, jehož předpokladem je pokoj a mír ve státě, řádné vedení státu, respektování práv a povinností jak státních občanů,

tak i věřících občanů. Církev svěřila řízení veřejných věcí do rukou laiků, poněvadž duchovní osoby mají všechny své síly věnovat svému pravému poslání a povolání a nelze je zatěžovat povinnostmi, které nesouvisí přímo s jejich funkcí. Byla si vědoma, že nestačí svými silami k tomu, aby rozhodovala a zabývala se věcmi, které nejsou jejími vlastními a jimž také nemůže dostatečně rozumět, je pamětlivá toho, jak v minulých dobách se často mýlila ve věcech přírodovědeckých i politických, nechce nésti odpovědnost za vadné politické řízení, které by poškozovalo její vlastní působení v lidské společnosti. Možná, že bychom našli více důvodů k jejímu rozhodnutí. Zdá se proto, že u vědomí těchto potíží učinila v pastorální konstituci toto své rozhodnutí, které *prima vista* by se zdálo být naprostým zřeknutím se účasti na řízení ve věcech politických a přenechání této oblasti laikům. Takovéto kategorické rozhodnutí a jeho výklad jsou v rozporu s několika indiciemi a opačnými normami: Tak vlastní tvrzení pastorální konstituce ve slovech: „Světské povinnosti a činnosti jsou vlastně, i když ne výlučně, věcí laiků“. Existují tedy politické otázky, které nejsou ve výlučném řízení laiků, nýbrž institucionální církve. Katechismus Katolické církve ve svém ustanovení 909 praví: „Laici mají, i spojenými silami, ozdravovat světské instituce a životní podmínky, svádějí-li ke hříchu, aby to vše bylo v souladu s požadavky spravedlnosti a spíše prospívalo, než škodilo, ctnostnému životu. Tato činnost naplní mravními hodnotami kulturu i lidská díla“. Institucionální církev tedy *expressis verbis* ukládá laikům, a to i spojeným, tedy sdruženým podle obecného principu třeba v politické straně nebo za pomoci i nevěřících občanů, aby plnili svou angažovanost v politice určitý úkol, který laikům blíže vymezuje a upřesňuje, jde tedy o plnění toho, co si přeje a kam směřuje vůle duchovních. Laici tedy v tom případě jako zástupci církve jednájí a postupují v intencích církve, nikoli jen jako občané státu. Katechismus ve svém ustanovení 912 ukládá laikům normativně, aby vycházeli ve svém jednání na veřejnosti z toho, že ne každé jejich slovo a čin zavazuje církev institucionální, že svá slova a činy musí pečlivě vážit. V podobném smyslu mluví *Codex Iuris Canonici* v can 227: .. „že (laici) při užití svobody mají však dbáti toho, aby jejich činnost byla naplněna duchem evangelia a řídila se předloženou naukou církevního úřadu; přitom mají usilovat o to, aby v otázkách, které podléhají volnému názoru, nebylo jejich mínění považováno za nauku církve.“ V této souvislosti je vhodné připomenout slova Maritaina v jeho „Křesťanském humanismu“, který filosoficky vymezil, kdy a v jaké souvislosti křesťan, tedy laik, jedná *jakožto křesťan*, kdy tedy také „uvádí do hry Církev Kristovu“ a kdy jedná *po křesťansku*, „vnášeje do hry jen sám sebe, nikoli Církev, avšak vnášeje sebe celého, neokleštěného nebo odduševněného – sebe celého, jenž jsem křesťan, jenž jsem ve světě a pracuji ve světě, ale nejsem synem světa, a svou vírou, svým křtem a biřmováním, jakkoli jsem malý, jsem povolán vlévat do světa, tam, kde právě jsem, křesťanskou mízu.“

Uvedené citáty nás tedy upozornily na to, že pastorální konstituce „*Gaudium et Spes*“ nechtěla, nemínila a ani nemohla předat a přenechat veškerou politickou angažovanost ve veřejných záležitostech výlučně laikům poukazem na jejich svědomí, kompetenci, a odpovědnost, nýbrž že tuto jejich činnost do určité míry omezila vzhledem k svému primátu a určité náplni jejich jednání. S tím přímo souvisí s ohledem na mravní život a učitelství úřad církve ustanovení 2032 a 2246 Katechismu, o nichž se zmíníme později. Zde je třeba podotknout, že i laici jsou subjekty církve katolické, takže nevěřící občané budou považovat i jednání laiků za úkony církve, bude-li se církev institucionální od těchto laických úkonů distancovat.

Před závorku musíme rovněž vytknout skutečnost, že náš stát jako stát moderní nemůže vycházet ze středověkého pojmu „lenního pána“ a „lenního zřízení“, ani z pojmu „stavovského státu“, což všechno patří již dávné minulosti. Relevance politické strany patří k „zastupitelské pluralitní demokracii“, které také odpovídá svým relevantním postavením podle nauky státovědy. Ale o tom bude ještě řeč.

Slova a pokyny institucionalizované církve zdůrazňují jako samozřejmé, že „politické společnosti a veřejná moc mají svůj základ v lidské přirozenosti, a proto patří k Bohem stanovenému řádu, i když bližší určení způsobu vlády a volba vládních činitelů je ponechána svobodné volbě občanů. Z toho také plyne, že výkon ve společnosti jako takovém i ve státních institucích se musí vždycky provádět v mezích mravního řádu, k dosažení obecného blaha dynamicky chápaného a podle právního řádu, který je nebo bude řádně ustanoven. Tehdy jsou občané vázáni ve svědomí k poslušnosti. Z toho je též patrné, jakou odpovědnost, důstojnost a důležitost mají ti, kdo jsou na představených místech.“

Laici jako jednotlivci a laici sdružení ve spojených silách: Dříve než přikročíme k našemu tématu, provedme ještě jakýsi zkrácený exkurs do minulosti v souvislosti s právy shromažďovacími a sdružovacími. V naší republice kdysi existovalo Ústředí katolického studentstva, člen mezinárodní katolické vysokoškolské asociace „Pax Romana“, dále mezi jinými existovaly vysokoškolské katolické spolky „Česká liga akademická“ v Čechách a na Moravě „Moravan“. Mladí nestudenti se shromažďovali ve spolku „Sdružení katolické mládeže“. Milovníci sportu založili „Orla“ jakožto katolické sdružení stoupců tělovýchovy. Vedle toho existovaly stovky jiných hnutí, skupin a organizací, ať při mnohých řádech, ale i volně. Šlo-li o katolickou organizaci „Orel“, ten vznikl proto, že duch organizace „Sokol“ vadil katolické mládeži v účasti na nedělních bohoslužbách. Existovala také protestantská sdružení „Ymka“ a „Ywka“, zaměřená na západní Evropu a Ameriku. Katolické organizace byly, stejně jako velká řada jiných, neideových, „znamením doby“, využitím principu sdružování a umožňovaly lidem, zvláště mladým, duchovního zaměření, aby vytvořili duchovní, společenské, účelové a přátelské společnosti různého zaměření a cíle. Tyto organizace plnily zcela potřeby a cíle doby a plně se osvědčily, ale KSČ je zrušila. Jestliže všemi lidmi bylo kladně hodnoceno a respektováno na vesnici nebo v městečku postavení pana faráře, starosty a učitele, za dobrého člověka a občana byl považován katolickým občanem kněz, člen katolického spolku, orel, lidovec.

Po listopadu 1989 byla snaha tato společenství obnovit, ale duch a znamení doby byly již jiné. Bylo poukazováno na to, že tyto organizace neodpovídají duchu doby, že jsou obsahově překonány, což však nikdo neprokázal a nepotvrdil. Nás však zde bude zajímat politická strana „lidová“

Žijeme dnes v demokratickém státě pluralitního zaměření, což znamená, že takovýto stát vyžaduje jednak určitou právní formu, založenou na demokratické struktuře orgánů, úřadů, politického řádu a jednak ideový a morálně pevný základ. Oba tyto předpoklady a podmínky jsou pro existenci demokratického státu nezbytné, bez nich nemůžeme hovořit o demokratickém státu. Vycházíme-li ze skutečnosti, že naše česká právní a politická struktura byla založena na ideovém základu staré řecké antiky, židovství a křesťanství, pak musíme vyvodit závěr, že ideálem demokracie v našem případě je křesťanská moralita. Buď budeme mít demokratické instituce vedené a řízené křesťanstvím a to bude předpokladem demokratického státu, anebo zde nebude demokratický stát, třebaže jeho instituce budou odpovídat demokracii. (Viz politologa Dawsona). Toto je skutečnost, na kterou dnešní politici zapomínají a mýlí se, když se domnívají, že jsme demokratickým státem i bez tohoto mravního základu.

Politická strana zaujímá přední místo ve struktuře státu vedle jeho orgánů a úřadů legislativy, exekutivy a soudnictví, samozřejmě spolu se všemi úřady a orgány policie, správy aj. Jsme-li demokracií zastupitelskou, hraje zde přední úlohu otázka voleb. Demokratická forma vlády musí stavět na zásadě volebního vítězství vedoucích stran nebo jejich koalic a toto je základem omylu, který vychází z toho, že pravda je vždy výsledkem názoru většiny lidstva, většiny voličů, většiny stranických preferencí, že optimální politické stanovisko vyplývá zcela důsledně a mechanicky z většinového počtu jeho stoupců. Zkušenost nám

často vyvrací tento omyl, zvítězí-li pravda menšiny, dokonce pravda jednotlivce. Ale prvenství hlasu většiny se pojem demokracie nevyhne, neboť rozhodnutí na jeho základu je nezbytné. Ale v politice hrají význačnou úlohu i hlasy menšiny, opozice, o čemž přesvědčuje např. anglický hodnotící výraz „opozice Jeho Veličenstva.“

A tím se dostáváme k existenci „politické strany“. Ukládá-li pastorální konstituce „Gaudium et Spes“ laikům za úkol podílet se na řízení veřejných záležitostí, musí vycházet ze skutečnosti pojmu veřejných záležitostí a tedy i z nutnosti existence politické strany laiků, věřících. V zastupitelské demokracii na rozdíl od demokracie přímé, kde občané přímo svou osobní přítomností projednávají veřejné záležitosti, toto konečné rokování probíhá na rovině poslanecké sněmovny a senátu, prostřednictvím poslanců a senátorů, avšak celý politický postup začíná již u okresní nebo místní organizace politické strany. V této stranické rovině při debatách straníků řeší se otázka, koho navrhnout do postavení poslance nebo senátora a v primárních volbách se již jedná o vhodnosti či nevhodnosti probíraného adepta. Má-li být občanstvo zastoupeno takovými osobami, které se ujímají svého mandátu ve prospěch a v zájmu celého státního společenství, potud záleží i na tomto nejnižším stupni politického procesu. Nestane se každý laik v rámci své angažovanosti ve veřejných záležitostech již poslancem či senátorem, avšak jeho aktivní účast na politickém dění začíná již v této nejnižší složce, což nelze podceňovat. Bylo by ideální, kdyby si to laici plně uvědomovali a podle toho se zařídili případným vstupem do strany. Chceme-li mít dobré a odpovědné zástupce v parlamentě, nezbyvá, než začít působit již zde. Tato osobní angažovanost plně odpovídá uloženému úkolu laikům. Takováto účast je ideálním předpokladem angažovanosti vůbec a i případným úspěchem.

Anglie byla ve své minulosti kolébkou původních politických stran, „whigů“ a „toryů“. což byly strany „ideového charakteru“, pozdějších „konzervativců“ a „liberálů“. V dřívějších dobách existovalo více ideových politických stran a je málo potěšující, že politický vývoj se přiklonil ke stranám čistě „účelovým“, v současnosti dokonce vyloženě „pragmatickým“

Vznikla-li ideová katolická nebo křesťanská politická strana, věřící člověk by měl takovéto straně dáti přednost před jinými, neboť takovéto sdružení může vésti k vytváření blízkého a přátelského prostředí, k osobní náklonnosti, sympatiím, ke zdravému společenskému soužití, k vzájemnému respektu a úctě. Jestliže dnes se volá po vzniku a tvorbě „občanské společnosti“, takováto katolická či křesťanská politická strana je příkladem občanské společnosti. Stojí tu pohromadě a vedle sebe ctí křesťanské a politické, smysl pro odpovědnost, důvěru, věrnost k ideálům, k přátelství, členové takovéto strany mají k sobě mnohem blíže než členové pragmatické politické strany. Jestliže to někdo nechápe a dává přednost pragmatickým vztahům mezi lidmi, protiví se to rozumu, citu a smyslu pro odpovědnost. Vzpomínám si po listopadu 1989 na veřejnou schůzi, kdy ve vysokoškolské koleji vysokoškolákům přednášeli o demokracii vzácní lidé Daniel Kroupa a Pavel Bratínka a na dotaz jednoho z vysokoškoláků, která z politických stran je vhodná, dostal odpověď, že je „celkem“ lhostejné, kterou stranu člověk zvolí. Domnívám se, že takováto odpověď člověku nezkušenému, bez bližšího vysvětlení o dobrých a špatných stranách, třebaže bez konkretizování názvu strany, nebyla právě nejvhodnější. Tazatel byl nezkušený a žádal o radu, přičemž dostal radu nicotnou.

Politická vyspělost katolického občana: Musíme s politováním konstatovat, že katoličtí občané vykazují velmi slabou politickou vyspělost. Dovedou sice ve svých rodinách a v hospodě kriticky vystupovat proti své vládě, svému státu, avšak vůbec se nezamýšlejí nad tím, že by mohli něco proti tomuto stavu dělat. Vůbec jim nepřijde na mysl, že demokratický systém je svým charakterem tak dobrý, že se dovede pomocí voleb vypořádat s nevhodnými ministry, poslanci, senátory a jinými politickými veličinami, bez jakéhokoli násilí a poměrně snadno a svými volebními hlasy jim nedat důvěru k zastupitelské vládě. Je velké procento

těch, kdo nejdou vůbec k volbám a ti, co se účastní voleb, nepřemýšlejí, která politická strana a který kandidát by byl optimální pro zastupitelské působení k obecnému blahu. Vůbec takovýmto voličům není jasno, která strana by vyhovovala svými činy požadavkům řádného vedení veřejných záležitostí. Předem nadávají, že „volby a strany jsou velká lumpárna“, jsou „zbytečné“, není koho volit, neboť všechny strany jsou zločinné, vždy si „všechno udělají ke svému osobnímu prospěchu“. Posuzují svou vládu podle jejich „populistických projevů“ a nedodržených volebních programů, aniž by jim bylo jasno, že některé „sliby“ se vůbec nedají dodržet a jsou jen planým „populismem, zcela účelovým jednáním pro získání volební preference a poslaneckého ranku, že některá dobrá řešení některé strany zásadně odmítají. Poněvadž se jinak některé duchovní osoby o politické dění ve státě nestarají, není jim vůbec známo, že některé strany více a jiné méně uspokojují tužby obecného blaha. Komu není rady, tomu není také pomoci. Ale angažující se laici nemají zde nikoho, kdo by jim poradil odpovědně, nestranně a pravdivě a tyto rady nezbytně potřebují a postrádají, neboť se často jedná o otázky víry a mravů. Slyší jen volební hádky a nadávky na protistrany a klání volební kampaně, s nimiž si neporadí. Prvotním požadavkem k nápravě je proto nutnost, aby voliči se politicky vzdělávali, sledovali politické projevy a dění a učinili si vlastní názor na věc a právní význam volby, ale aby jim i někdo poradil. Polední kapitola encykliky „Centesimus annus“, statě 44-62, jsou toho jasným dokladem a důkazem.

Katolickým občanům by měla stačit odsuzující slova encykliky „Rerum novarum“, „Quadragesimo anno“, „Octogesima adveniens“, „Centesimus annus“, „Mater et Magistra“ a jiných podobných pramenů, aby si utvořili představu, které politické straně dát přednost. Všechny tyto zdroje politické rady se shodují na tom, že volit socialistické a liberalistické strany je pro katolíka a křesťana nejen krajně nevhodné, ale dokonce velmi neprozřetelné a vadné, odporující cílům obecného blaha a dobra. Kde však hledat radu a oporu, když nejen řada katolických občanů a laiků, ale i jejich duchovních představitelů v této věci nemá jasno a dává své hlasy té politické straně, kterou sama církev neschvaluje. V tom případě osoby, které takto neuvědoměle postupují, že se neřídí vlastním selským rozumem a opírají se o mylné příklady, třeba z vlastních řad, chybují. A co říká svědomí těm osobám, které nedbají na učení církve, uvádějí voliče do omylů, do špatné politické orientace a do výsledků přičících se obecnému dobru?

Poněvadž mne tato otázka zajímala, vznesl jsem otázku řadě katolických občanů i duchovních osob, co jim vadí na existenci křesťanské strany. Odpověď zněla, že nemáme takové strany a že proto si vyhledávají stranu svého zájmu sami. Přitom tito voliči vědí, že v systému demokratické plurality, odpovědnosti, práv a povinností je to výlučně politická strana, která má přístup k tvorbě obecného dění a tedy i k blahu společenství a občanů a že jiné cesty není. Nelze věnovat svůj hlas špatným politickým stranám, nelze spoléhat na výsledek voleb pro tak malé politické strany, které s ohledem na 5%ní klauzuli se do parlamentu vůbec nedostanou. Určitou míru rozumu měl jeden vysoce erudovaný katolický občan, trvalý kritik a oponent lidové strany, kterého jsem se tázal, koho bude volit, který odpověděl: lidovou stranu jako nejmenší zlo a tu nejlepší ze všech špatných. Tak aspoň se dostal zdravý rozum ke svému uplatnění i u tohoto voliče. To mně připomíná i podobný postoj filosofa a nepřítel katolické církve, Voltaira, který na dotaz, u koho si nechá šít šaty, odpověděl, že u katolického krejčího, který ho aspoň neokrade.

Proč v našem státě není plněn mravní život a učitelský úřad církve? Nejen mně samému, ale i značnému počtu katolických laiků dělá vážný problém v myšlení skutečnost, že institucionální církev u nás neplní dostatečně ustanovení Katolického Katechismu, která praví: (2032): „Církev, 'sloup a opora pravdy' (1 Tim 3,15), převzala od apoštolů Kristův slavnostní příkaz zvěstovat pravdu o spáse. Je úkolem církve vždy a všude hlásat mravní zásady včetně těch, které se týkají společenského pořádku, a také posuzovat kteroukoli

lidskou záležitostí, pokud to vyžadují základní práva lidské osobnosti nebo spása duší“.
(2246): „K poslání církve patří posuzovat z hlediska mravního i ty věci, které patří do oblasti politiky, vyžadují-li to základní práva lidské osoby nebo spása duší. Přitom bude používat všech prostředků, ale jen takových, které jsou v souladu s evangeliem a dobrem všech lidí v různých dobách a situacích“.

Událo se mnoho špatného v našem státě po listopadu 1989, např. ukradení a vytunelování 50 miliard korun bývalým „díkům“ v „kupónové privatizaci“, za což nese odpovědnost tehdejší ministerstvo financí (viz kniha Tomáše Ježka, „Zrození ze zkumavky“), rozkradení a bankroty bank v letech devadesátých minulého století, představujících několik set miliard korun, což vše šlo k tíži daňových poplatníků, za což nese odpovědnost celá naše vláda a vedoucí političtí činitelé, (viz působení „kmotra Mrázka“ v „krakatici“), vytvoření podvodné „opoziční smlouvy“ (viz díla mediálních pracovníků Fáberyho a Kmenta a statě v časopise „Respekt“), smlouvy kryjící četné politické přehmaty a korupce, denní politická praxe s podvody, lží, arogancí atd. (viz obsah denních hromadných sdělovacích prostředků, uvedené namátkové příklady představují básnickou ozdobu „synekdochu“ „pars pro toto“). Tato porušení práva a zločiny tvrdě postihující obecné blaho občanů se nikdy nestala předmětem vážné a opěťované kritiky ze strany církve, což neuspokojuje ani věřící občany, ale i občany nevěřící, kteří vyslovují překvapení, že od katolické církve neslyší žádnou kritiku těchto špatností a zlořádů. Přitom norma předložená Katechismem Katolické církve je jasná. Ale jak možno žádat o pomoc od lidí, kteří se odloučili od politického dění, pozbyli své politické a politologické soudnosti a setrvali místo na nezbytné existenci politické strany na obsoletním korporativismu?

Josef Plocek